

УДК 378.091.12:174

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194885>

ІРИНА ТОДОРОВА

ORCID ID 0000-0001-5137-2929

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

КОМПОНЕНТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА УМОВИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Статтю присвячено аналізу академічної доброчесності студентів як складному та багатогранному особистісному утворенню, яке відіграє одну з головних ролей в забезпеченні якості освіти, у вихованні інтелектуальної еліти країни. Виявлено та схарактеризовано основні компоненти академічної доброчесності студентів: аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, індивідуально-характерологічний та поведінковий. Проведено теоретичний аналіз зовнішніх та внутрішніх умов вибору студентами доброчесної або недоброчесної моделі навчальної поведінки. Представлено методику та результати емпіричного дослідження оцінки рівня академічної доброчесності. Окреслено педагогічні умови забезпечення академічної доброчесності студентів у освітньому процесі закладів вищої освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність студентів; толерантність до недоброчесності; заклад вищої освіти; внутрішні та зовнішні умови доброчесності; аксіологічно-мотиваційний; когнітивний; індивідуально-характерологічний та поведінковий компоненти доброчесності

Постановка проблеми. Масовість та глибина порушень академічної доброчесності, які спостерігаємо в останні десятиліття, призвели до появи істотних ризиків у процесі впровадження освітньої діяльності у вітчизняних закладах освіти. Така ситуація вкрай негативно позначається на результатах освітнього процесу, унормовує девіантну поведінку, знижує інтелектуальний та моральний потенціал суспільства. Від здатності закладу освіти організувати навчальний процес, в якому немає місця академічної недоброчесності, залежить якість освіти, тому дослідження, спрямовані на виявлення змістових складових, причин цієї моральної аномалії та шляхів її подолання вкрай потрібні й актуальні.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз світового досвіду забезпечення академічної чесності та боротьби із порушенням етичних стандартів, огляд міжкультурних досліджень думки студентів різних країн щодо даної проблеми провели В. Ромакін, О. Ковальчук, Л. Потапюк, Т. Лічман, В. Хмарський та інші. Вивчення зарубіжних практик забезпечення академічної доброчесності показало, що «світові університети розглядають нечесність як загрозу своєї безпеки і вважають, що згубні звички є причиною розладу в академічній сфері. Такі дії можуть призвести до відрахування студента, звільнення викладача зі складу університетської спільноти, а виш втратити свій імідж. Тому кожен виш прагне якомога ефективніше застосовувати і зміцнювати принципи гарантування академічної порядності» (Ковальчук, & Потапюк, 2017, с. 25).

Основні і найбільш поширені форми академічної нечесності у різних напрямках та рівнях освіти і науки проаналізував А. Мельничук (2016). Наявність зв'язку між політичною та академічною культурами в різних країнах обґрунтовано додела Л. Півнева (2005). Академічну чесність в контексті сталого розвитку університету, як національну потребу та соціальний капітал, як необхідну передумову ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії представили в колективній монографії Т. Фініков, А. Артюхов, В. Турчиновський, Т. Добко та інші (Фініков, & Артюхов. (Ред.), 2016).

На пряму залежність якості сучасної вищої освіти від академічної чесності та від наявності в закладі освіти корпоративної культури, побудованій на визнанні чесності однією з головних цінностей, вказують К. Гнезділова (2016), Д. Сопова (2017) та ін. Правові аспекти академічної чесності та боротьби із плагіатом, чесність під кутом правового виховання студентської молоді вивчали Ю. Калиновський (2012), Б. Буяк (Фініков, & Артюхов (Ред.), 2016, с. 133-151), Я. Тицька (2018). Психологічні передумови доброчесності студентів, чинники, що впливають на їх толерантність до порушень академічної етики, досліджували О. Меркулова та А. Даніленко (2014), Г. Ульянова (2017), І. Тодорова (2019).

В дослідженнях, проведених за останні роки, було висвітлено реальний стан проблеми у світовій та вітчизняній освіті, проаналізовано умови, що сприяють поширенню практик академічної недоброчесності, запропоновано підходи та заходи, спрямовані на боротьбу з нею. Разом з тим, недостатньо уваги приділяється пошуку не лише адміністративних, а й психолого-педагогічних важелів впливу на академічну поведінку студентів, побудованих на розумінні природи та змісту доброчесності як складного, багатогранного особистісного та соціального утворення.

Метою статті є визначення структурних компонентів академічної доброчесності, теоретичне обґрунтування зовнішніх та внутрішніх умов доброчесного здобуття студентами вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для науковців України проблема сутності та умов формування академічної доброчесності є відносно новим об'єктом дослідження. Більше уваги їй почали приділяти після прийняття законів України «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017), якими визначено, що «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (*Про освіту*, 2017).

Як показали результати соціологічних опитувань, дотримання вимог закону щодо академічної доброчесності та рівень сучасної студентської академічної культури в нашій країні є доволі низьким, що призводить до знецінення

соціальної вартості диплома та падінню престижу вищої освіти (*Вища освіта в Україні*, 2015). Причини цієї масової моральної девіації мають системний та комплексний характер. На думку Т. Фінікова, загальною передумовою загострення етичних проблем у колі академічної спільноти стала радикальна трансформація сфери вищої освіти, що відбувалася у другій половині ХХ-го століття. До цих нових умови належать, передусім, масовість вищої освіти, що привела до суттєвого збільшення чисельності студентів; комерціалізація академічного простору; глобалізація та поява нових технологій в сфері збереження та розповсюдження інформації (Фініков, & Артюхов (Ред.), 2016, с. 10).

Серед основних педагогічних причин, що підштовхують студентів до плагіату, списування та інших форм академічної недоброчесності, дослідники найчастіше вказують: перевантаженість студентів та викладачів; перенесення подібної недоброчесної поведінки зі школи; низький рівень навчальної мотивації; порочні етичні норми; не сформованість інструментів боротьби з виявами низької академічної культури та незацікавленість у цьому адміністративного та педагогічного персоналу закладів освіти; традиційні для нашої країни взаємовідносини «студент – викладач», які нагадують взаємовідносини «суддя – підсудний», відсутність дружніх стосунків, в яких основна задача викладача і студента спільна – навчити, а не лише перевірити знання (Ромакін, 2002, с. 26-27).

Різноманітні внутрішні та зовнішні фактори, повторювані ситуативні причини призводять до появи в особистості студента таких психологічних утворень (ціннісних орієнтацій, настанов, переконань, досвіду, навичок тощо), які врешті решт реалізуються у відповідній академічній поведінці – доброчесній, або недоброчесній. В структурі академічної доброчесності, як багаторівневого та складного психічного утворення, ми виокремили чотири основних, на нашу думку, компоненти.

Перший – аксіологічно-мотиваційний компонент характеризує ціннісні орієнтації, переконання, настанови та систему мотивації студентів до навчання, співвідношення мотивації до успіху та уникнення невдач тощо. В основу академічної доброчесності закладено такі цінності, які мають поділяти всі учасники освітнього процесу: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та підзвітність (Фініков, & Артюхов (Ред.), 2016, с. 14). Не сформованість цих ключових цінностей разом із вмотивованістю значної частини студентства лише на оцінки та отримання дипломів, а не на здобуття якісних знань для майбутньої професійної діяльності, відіграють роль потужних чинників академічного шахрайства. Як свідчать результати загальнонаціонального опитування студентів, тільки 33% студентів націлені на отримання професійних знань, 41% опитаних не змогли пояснити мотиви свого перебування у вищому закладі, а 26% в якості таких мотивів вказали на причини, що не відносилися безпосередньо до навчальної діяльності – прагнення отримати диплом, стипендію та ін. (*Вища освіта в Україні*, 2015). Схожі результати отримано в іншому дослідженні, проведеному у закладі вищої педагогічної освіти, в якому було з'ясовано, що хоча переважна більшість досліджуваних й має осмислене бажання опанувати обрану професію, доволі значна кількість студентів називають мотив отримання диплома в якості домінуючого (25% студентів першого курсу і 30% студентів четвертого курсу) (Атаманчук, & Курило, 2018, с. 17). Найчастіше академічну недоброчесність можна очікувати саме серед тих студентів, які внутрішньо не вмотивовані на отримання якісних професійних знань та навчаються в університеті зовсім із інших – зовнішніх мотивів.

Другий – когнітивний компонент академічної доброчесності складеться зі знань та уявлень щодо законів, загальних та групових норм, якими регулюються питання академічної етики, відповідальність за порушення академічної доброчесності тощо. Значна частина студентів та викладачів поблажливо та толерантно ставиться до академічної недоброчесності саме через не сформованість цього компонента, не розуміння того чому вона становить серйозну соціальну небезпеку, та яким чином їй протистояти.

Третій – індивідуально-характерологічний компонент складається з базових рис особистості, здібностей, властивостей нервової системи, рівня самооцінки та домагань, локусу контролю тощо. Якість професійної освіти та успішність майбутньої професійної діяльності випускників закладів освіти тісно пов'язані із їх особистісними властивостями, більш того, формування певних рис особистості є важливим завданням та умовою здобуття людиною професії. До особистісних компетентностей, які слід формувати в процесі здобуття освіти будь якого рівня та фаху, належать моральні якості, які дозволяють здійснювати власну діяльність у відповідності до вимог суспільної моралі та етики. У перелік таких якостей, в першу чергу, вслід включити чесність, відповідальність, толерантність, самостійність та критичність мислення, гідність та повагу до інших, розвинену правову свідомість та принциповість. Ці риси є психологічним підґрунтям, на якому може формуватися доброчесність у навчанні та праці, вимогливість до себе та інших, неприпустимість дій всупереч власних переконань, справедливості, моралі та закону.

Академічна доброчесність передбачає також наявність у студентів сформованого четвертого – поведінкового компоненту, який характеризується вміннями та навиками здійснення якісної навчальної діяльності на різних її етапах, наявними звичками щодо поведінки на екзаменах, виконання контрольних, кваліфікаційних, письмових, розрахункових та інших учбових завдань.

Важливою умовою реалізації цього компоненту є дотримання принципу доступності навчання, який стає неможливим через одну з основних аномалій педагогічного процесу – навчальне перевантаження, що породжує низку інших аномалій (Степаненко, & Лутфуллін, 2018, с. 7.) До ланцюга утворених перевантаженнями аномалій, безперечно, відноситься й академічна недоброчесність студентів та толерантність до неї майже усіх суб'єктів навчального процесу. Навчальні перевантаження унеможливають самостійне та чесне здобуття освіти, призводять до зниження самооцінки, змушують обирати між кількома поганими альтернативами: або відмова від атестату чи диплому, або втрата фізичного здоров'я, або порушення моральних принципів. Вибір останньої поведінкової альтернативи полегшуються тим, що аномально висока толерантність до академічної недоброчесності в останні роки стала майже нормою сучасної шкільної та університетської освіти зі всіма її негативними наслідками – зниженням якості, знеціненням соціальної вартості та престижності диплому, перенесенням злочинного досвіду недоброчесності з галузі освіти у економічні, управлінські, адміністративні, політичні та інші сфери суспільного життя.

Проведене нами опитування студентів 146 студентів 1-го курсу свідчить про сталість та нерозв'язаність досліджуваної проблеми. Студентам було запропоновано оцінити за 3-х бальною шкалою своє ставлення до семи різних проявів академічної недоброчесності відповідаючи на такі питання анкети:

1. Визначте ваше ставлення до плагиату в процесі навчання («2» бали – не використовую чужі роботи без посилання на автора; «0» балів – дуже вірогідно, що буду використовувати чужі тексти; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

2. Як ви ставитесь до різного роду покарання здобувачів вищої освіти за порушення академічної доброчесності? («2» бали – дуже схвально покарання за недоброчесність у навчанні; «0» балів – дуже несхвально ставлюся до покарань за недоброчесність у навчанні; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

3. Визначте ваше ставлення до фальсифікації інформації, звітів, результатів дослідів тощо задля отримання бажаної оцінки («2» бали – не буду фальсифікувати інформацію; «0» балів – дуже вірогідно, що буду це робити; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

4. Як ви ставитесь до студентів, які списують при проведенні контрольних робіт та екзаменів? («2» бали – дуже засуджую списування; «0» балів – із розумінням ставлюся до цього, зовсім не засуджую; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

5. Наскільки ви схильні на екзаменах або контрольних користуватися «шпаргалками»? («2» бали – ніколи не користуюся; «0» балів – завжди буду користуватися; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

6. Визначте ваше ставлення до замовних контрольних та кваліфікаційних робіт («2» бали – не буду замовляти виконувати за мене курсові, дипломні, розрахункові роботи тощо; «0» балів – дуже вірогідно, що буду це робити; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

7. Як ви ставитесь до вимагання хабарів з боку викладачів при проведенні екзаменів? («2» бали – дуже засуджую вимагання хабарів; «0» балів – дуже терпимо ставлюся до цього, не засуджую; «1» бал – середнє між крайніми позиціями).

За сумою балів усіх досліджуваних було поділено за трьома рівнями академічної доброчесності – низькій, середній та високій (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних студентів за рівнем академічної доброчесності

<i>Рівень академічної доброчесності</i>	<i>Сума балів</i>	<i>Кількість осіб</i>	<i>у %</i>
Низький	0-5	20	13,70
Середній	6-9	94	64,38
Високий	10-14	32	21,92
<i>Разом</i>		<i>146</i>	<i>100</i>

Як бачимо з таблиці 1, переважна частина студентів в цілому поблажливо ставиться до різного роду порушень академічної доброчесності – цілком підтримує або допускає поведінку такого типу. З'ясовано, що низьку академічну доброчесність (сума балів за анкету від 0 до 5) мають 20 осіб (13,70% опитаних). Найбільша кількість опитаних має середній рівень академічної доброчесності – 94 особи (64,38%) із сумою в діапазоні від 6 до 9 балів. Високу академічну доброчесність (сума балів від 10 до 14) діагностовано у 32 осіб (21,92%). Отримані результати свідчать про те, що зусилля, які педагогічна спільнота в останні роки спрямувала на викоренення академічної недоброчесності з закладів освіти, поки що не дали очікуваних результатів.

Сформована академічна доброчесність задає алгоритм поведінки, який окреслює домовленість (пряму або приховану) між усіма суб'єктами академічної спільноти – студентами, викладачами та керівництвом кафедри, факультету, університету тощо, про недопустимість заборонених законом та совістю вчинків, націлених на отримання неправомірних переваг в освітньому процесі. Тому, на думку К. Гнезділової, запровадження у практику роботи вітчизняних університетів корпоративних документів, в яких прописано кодекс – стандарти поведінки усіх суб'єктів освітнього процесу, можливе якщо академічна чесність сприймається представниками університетської спільноти як цінність корпоративної культури закладу (Гнезділова, 2016). Академічна доброчесність є наслідком дії широких соціальних та вузько групових норм, що на психологічному рівні регулюють процес виконання студентами та викладачами навчальної або наукової діяльності. Ці норми також стають основою для моральної і правової оцінки поведінки особистості в контексті доброчесності або недоброчесності в процесі здобуття освіти. Таке тлумачення поняття підкреслює суспільну природу доброчесності, яка вважається однією з головних чеснот особистості у всіх культурах та релігіях світу.

Розуміння змісту то ролі виокремлених основних компонентів академічної доброчесності студентів, результати проведеного дослідження студентської думки дозволили окреслити ті зовнішні та внутрішні умови, які створюють можливість здійснення навчальної діяльності на принципах доброчесності.

Зовнішні педагогічні умови визначають як обставини, реальні ситуації, що свідомо створюються в освітньому процесі, їх завданням, в контексті теми дослідження, є забезпечення найбільш ефективного перебігу процесу формування академічної доброчесності у студентів. До зовнішніх (організаційно-педагогічних) умов формування та підтримування академічної доброчесності в закладі вищої освіти слід віднести: обґрунтоване та психологічно й фізично доцільне навчальне навантаження; забезпечення в студентському колективі морально-психологічного клімату, благоприємного для якісного й відповідального навчання; привчання студентів до самостійної активної навчальної діяльності вже з перших днів перебування в університеті; організація професійно-фахової підготовки таким чином, щоб звести до мінімуму можливість шахрайства; використання системи критеріїв точного оцінювання

ступеня оригінальності поданих кваліфікаційних робіт; формування культури наукової праці та організаційне забезпечення розуміння учасниками освітнього процесу доброчесних норм та правила проведення наукових досліджень; розвиток академічної та загальної культури, що панують в закладі тощо.

Внутрішні педагогічні умови, відповідно, визначаємо як індивідуально-психологічні властивості особистості студентів та викладачів в конкретному закладі вищої освіти. До внутрішніх умов академічної доброчесності студентів можна віднести окремі прояви чотирьох її компонентів: ступінь мотивації до самостійного навчання, наявність у студентів потреби у постійному самовдосконаленні; протиріччя між досягнутим і необхідним рівнями успішності в навчанні; чіткість уявлень про вимоги до майбутньої професійної діяльності; наявні позитивні риси особистості, що сприяють доброчесному навчанню – мудрість і знання, мужність, справедливість, помірність, духовність; загальні та спеціальні здібності, рівень пізнавальної активності; сформованість навиків інтелектуальної праці; розвинену морально-правову свідомість тощо.

Боротьба за академічну доброчесність має вестися шляхом створення в закладі освіти відповідних зовнішніх, організаційних умов та максимальний розвиток й укріплення внутрішніх умов – виховання в студентів потрібних особистісних рис та психічних утворень. Як показує світовий та вітчизняний досвід, неможливо розв'язати проблему академічної недоброчесності виключно адміністративними засобами. Показовими в цьому сенсі є виявлені Ш. Вейном обмеження та недоліки при застосуванні у навчальному процесі політики нульової толерантності. Така політика передбачає обов'язкове, неминуче та максимальне суворе покарання всіх випадків порушення норми без урахування особистих обставин та причин провини. Якщо студенти та адміністрація закладу знають, що вони обмежені строгим тлумаченням правил, і, що вони не зможуть надати будь-яке пояснення та обґрунтування причин аморального вчинку, або сподіватися на усунення від покарання тих, кого кожен інтуїтивно відчуває, мали би виправдати, всі сторони менш імовірно поважатимуть таку систему (Wein, 2013).

Щоб не вдаватися лише до формальних та адміністративних способів боротьби з академічною недоброчесністю, закладу освіти слід збагачувати зміст виховання студентів в напрямку підвищення їх академічної культури. Перед усім має удосконалюватися розумове виховання молоді з метою розвитку пізнавальних інтересів, стимуляції інтелектуальної активності, підвищення культури розумової праці за рахунок оволодіння студентами потужними навчальними технологіями та навичками, у виробленні умінь самостійно оволодівати інформацією, у формування потреби в безперервному розвитку, оновленні системи знань – фактів, понять, термінів, законів, закономірностей, правил, алгоритмів діяльності тощо (Ортинський, 2009, с. 329).

Одну з головних ролей у збагаченні змісту виховної системи в контексті академічної доброчесності відіграє моральне виховання, завданням якого є, перед усім, забезпечення розуміння та привласнення студентами норм загальнолюдської моралі; розвиток моральних почуттів: порядності, тактовності, чесності, доброти, милосердя тощо; виховання почуття власної гідності: честі, свободи, рівності, самодисципліни, працелюбності; накопичення морального досвіду й знань про правила суспільної поведінки тощо (Ортинський, 2009, с. 330).

Інший бік формуванні академічної доброчесності – праве виховання, яке «полягає в тому, що студент добровільно (або під тиском колективу) дотримується певних цінностей та норм, реалізуючи їх у повсякденному житті. Він вчиться відповідати за свої вчинки, бути чесним перед самим собою та у спілкуванні з оточуючими, відстоювати справедливість й співвідносити власні інтереси з колективними» (Калиновський, 2012, с. 478).

Комплексний підхід до розв'язання проблеми формування академічної доброчесності передбачає використання досягнень сучасної педагогічної теорії і практики, які пропонують багатий вибір підходів та технологій педагогічного впливу на процес морального, розумового та правового виховання студентів. Процес формування академічної доброчесності має бути організований у відповідності до наукових наробок теорії та методики виховання з урахуванням педагогічних умов, що склалися у конкретному закладі освіти та індивідуальних властивостей наявного контингенту студентів.

Висновки. До компонентів академічної доброчесності віднесено:

– аксіологічно-мотиваційний компонент, який характеризує ціннісні орієнтації, переконання, настанови та систему мотивації студентів до навчання тощо;

– когнітивний компонент – включає знання та розуміння правових та етичних норм, принципів, законів, якими регулюються академічна поведінка студентів та взаємини між учасниками освітнього процесу;

– індивідуально-характерологічний компонент складається з базових рис особистості, здібностей, властивостей нервової системи, самооцінки та рівня домагань, локусу контролю тощо, які впливають на вибір студентами моделі доброчесної або недоброчесної поведінки в процесі здобуття освіти;

– поведінковий компонент характеризує наявні у студента вміння, навички та звички здійснювати навчальну діяльність на засадах академічної доброчесності.

До педагогічних умов та засобів, за яких процес формування академічної доброчесності у студентів буде проходити найбільш ефективно, віднесено:

– створення та підтримка доброчесного освітнього середовища в закладі вищої освіти, прийняття академічної доброчесності в якості єдиної моделі навчання та групової норми поведінки для всіх студентів;

– ознайомлення студентів із змістом та сутністю академічної доброчесності та залученням їх до діяльності з підтримки академічної доброчесності, зокрема, до розробки «Кодексу честі», участі в комісіях з етики тощо;

– профілактична робота, спрямована на озброєння студентів системою моральних понять щодо академічної доброчесності, когнітивних навичок самостійного виконання дослідних робіт та цитування, залучення до роботи зі студентами працівників бібліотеки та фахівців з академічного письма;

– цілеспрямована діяльність адміністрації, викладачів, кураторів академічних груп, студентської ради з першого дня перебування студентів у ЗВО в напрямку мотивування їх до академічної доброчесності в процесі навчальної діяльності, впровадження спецкурсів та тренінгових програм з академічної доброчесності;

– розвиток мотиваційної та операційної готовності викладачів до формування академічної доброчесності у студентів шляхом знаходження способів стимуляції у студентів пізнавального інтересу та розумової активності в умовах раціонального навчального навантаження; використання активних та креативних методів навчання та контролю, які унеможливають списування та плагіат та інші форми порушення академічної доброчесності;

– розвиток у студентів комплексу психологічних особистісних характеристик, що сприяють академічній доброчесності через оволодіння студентами досвідом здійснення якісної, самостійної та творчої навчальної діяльності, яка за рахунок сформованих навичок та реальних навчальних досягнень допоможе їм утвердити адекватну самооцінку, реалістичний рівень домагань та віру в свої спроможності самостійно досягати мету;

– доброчесна діяльність самого педагога, якій власним прикладом показує студентам відповідну модель моральної поведінки.

Перспективу подальшого дослідження бачимо у виявленні динаміки академічної доброчесності через порівняння студентів різного року навчання; удосконаленні методики оцінювання рівня доброчесності студентів; перевірці дієвості виокремлених умов та засобів формування академічної доброчесності у студентів у формуючому експерименті; розробці психолого-педагогічних технологій формування академічної доброчесності у студентів.

Список використаних джерел

- Фініков, Т. В., & Артюхов, А. Є. (Ред.). (2016). *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Міжнарод. фонд. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики». Київ: Таксон.
- Атаманчук Н., & Курило Ю. (2018). Мотивація до навчання студентів педагогічного закладу вищої освіти. *Витоки педагогічної майстерності*, 21, 14-18.
- Вища освіта в Україні: громадська думка студентів (2015). *Загальнонаціональне опитування студентів / Фонд “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва, фірма “Юкрейніан соціолоджі сервіс”*. Взято з <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv>.
- Гнезділова, К. М. (2016). Академічна чесність як цінність корпоративної культури університету. *Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки*, 14, 23-30.
- Добко, Т. (2008). Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії. В кн. *Дух і Літера. Університетська автономія: спец. вип.*: зб. наук. пр. (№ 19, С. 93-102). Київ: НаУКМА.
- Про освіту (2017). Закон України від 05.09.2017 р. Стаття 42. Академічна доброчесність. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 38-39, 380.
- Калиновський, Ю. Ю. (2012). Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. В кн. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр.* (Вип. 63 (№8). С. 477-482). Київ.
- Ковальчук, О. С., & Потапюк, Л. М. (2017). Забезпечення академічної чесності у вищих навчальних закладах: міжнародний досвід. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки, 1 (13), 21-26.
- Меркулова, О. П., & Даниленко, А. С. (2014). Психологические предпосылки студенческого плагиата. *Высшее образование в России*, 4, 114-121.
- Ортинський, В. Л. (2009). Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури.
- Півнева, Л. (2005). Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США). В кн. О. Гомілко (Ред.), *Покликання університету*: зб. наук. пр. (С. 105-109). Київ.
- Ромакін, В. В. (2002). Академічна чесність у вищій освіті. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка*, 7, 20, 23-28.
- Сопова, Д. О. (2017). Поняття академічної чесності: науковий дискурс. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика (Серія педагогічні науки)*, 3-4 (52-53), 26-31. Взято з <file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/182094-404362-1-SM.pdf>.
- Степаненко, М., & Лутфуллін, В. (2018). Норми й аномалії навчальної діяльності школярів. *Витоки педагогічної майстерності*, 21, 5-9.
- Тодорова, І. С. (2019). Психологічні чинники толерантності студентів до академічної недоброчесності. *Психологія і особистість*, 2 (16), 116-131.
- Wein, Sheldon. (2013). Exploring the virtues (and vices) of zero tolerance arguments. *OSSA Conference Archive. 171*. Retrieved from <https://scholar.uwindsor.ca/ossaarchive/OSSA10/papersandcommentaries/171>.

References

- Atamanchuk, N., & Kurylo, Yu. (2018). Motyvatsiia do navchannia studentiv pedahohichnoho zakladu vyshchoi osvity. [Motivation for students of pedagogical higher education institution] *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 21, 14-18 [in Ukrainian].

- Dobko, T. (2008). Akademichna kultura yak neobkhidna peredumova efektyvnoho upravlinnia suchasnym universytetom v umovakh avtonomii [Academic culture as a prerequisite for effective management of modern university in terms of autonomy]. *Dukh i Litera. Universytetska avtonomiia "spetsialnyi vypusk" [Spirit and Letter. University autonomy: special. vol.]*: zb. nauk. pr. (No 19, pp. 93-102). Kyiv: NaUKMA [in Ukrainian].
- Finikov, T. V., & Artiukhov, A. E. (Eds.). (2016). *Academichna chesnist yak osnova stalogo rozvytk uuniversitytetu [Academic integrity as the basis of sustainable development of the university]*. Kyiv: Takson [in Ukrainian].
- Hnezdilova, K. M. (2016). Akademichna chesnist yak tsinnist korporatyvnoi kultury universytetu [Academic honesty as university corporate culture]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu: Pedahohichni nauky [Bulletin of Cherkasy University: Pedagogical Sciences]*, 14, 23-30 [in Ukrainian].
- Kalynovskiy, Yu. Yu. (2012). Akademichna chesnist yak chynnyk pravovoho vykhovannia studentskoi molodi [Academic honesty as a factor in legal education of student youth]. *Hileia: naukovyi visnyk [Gilea: a scientific bulletin]*: zb. nauk. pr. (Is. 63, 8, pp. 477-482). Kyiv [in Ukrainian].
- Kovalchuk, O. S., & Potapyuk, L. M. (2017). Zabezpechennya akademichnoyi chesnosti u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: mizhnarodnyy dosvid [Ensuring Academic Integrity in Higher Educational Establishments: International Experience]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya «Pedahohika I psykholohiia». Pedahohichni nauky [Alfred Nobel University Bulletin. Series "Pedagogy and Psychology". Pedagogical sciences]*, 1 (13), 21-26 [in Ukrainian].
- Merkulova, O. P., & Danilenko, A. S. (2014). Psikhologicheskie predposylki studencheskogo plagiata [Psychological background of student plagiarism]. *Vyssheye obrazovaniye v Rossii [Higher education in Russia]*, 4, 114-121 [in Russian].
- Ortynskiy, V. L. (2009). Pedahohika vyshchoi shkoly [Higher education pedagogy]: navch. posib. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Pivneva, L. (2005). Akademichna nechisnist ta politychna kultura: porivnialnyi dosvid (Ukraina – SShA) [Academic dishonesty and political culture: a comparative experience (Ukraine - USA)]. In O. Homilko (Ed.), *Poklykannia universytetu [The calling of the university]*: zb. nauk. pr. (pp. 105-109). Kyiv [in Ukrainian].
- Romakin, V. V. (2002). Akademichna chesnist u vyshchii osviti [Academic Honesty in Higher Education]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly. Pedahohika [Scientific works of the Black Sea State University named after Petro Mohyla. Pedagogy]*, 7, 20, 23-28 [in Ukrainian].
- Pro osvitu (2017). Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. Statia 42. Akademichna dobrochesnist. [On Education: Law of Ukraine. Article 42. Academic Integrity]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 38-39, 380 [in Ukrainian].
- Sopova, D. O. (2017). Poniattia akademicheskoi chesnosti: naukovyi dyskurs [The concept of academic honesty: a scientific discourse]. *Neperervna profesiina osvita : teoriia i praktyka (Seriia pedahohichni nauky) [Continuing Professional Education: Theory and Practice (Pedagogical Science Series)]*, 3-4 (52-53), 26-31. Retrieved from file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/182094-404362-1-SM.pdf [in Ukrainian].
- Stepanenko, M., & Lutfullin, V. (2018). Normy y anomalii navchalnoi diialnosti shkolariv [Norms and anomalies of pupils' educational activity]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 21, 5-9 [in Ukrainian].
- Todorova, I. S. (2019). Psikhologichni chynnyky tolerantnosti studentiv do akademichnoi nedobrochesnosti. [Psychological factors of students tolerance of academic dishonesty]. *Psykholohiia i osobystist [Psychology and personality]*, 2 (16), 116-131 [in Ukrainian].
- Vyshcha osvita v Ukraini: hromadska dumka studentiv [Higher education in Ukraine: public opinion of students]* (2015). Zahalnonatsionalne opytuvannia studentiv / Fond "Demokratychni initsiatyvy" imeni Ilka Kucheriva, firma "Iukreiniian sotsiolodzhi servis". Retrieved from <http://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv> [in Ukrainian].
- Wein, Sheldon. (2013). Exploring the virtues (and vices) of zero tolerance arguments. *OSSA Conference Archive. 171*. Retrieved from <https://scholar.uwindsor.ca/ossaarchive/OSSA10/papersandcommentaries/171> [in English].

TODOROVA I.

Higher educational establishment of Ukrainian Union "Poltava University of Economics and Trade", Ukraine

THE COMPONENTS OF AN ACADEMIC INTEGRITY OF THE STUDENTS AND CONDITIONS OF ITS FORMING

The purpose of the article is to determine the structural components of academic integrity, to provide a theoretical justification for the external and internal conditions of the student's academic integrity forming. In the structure of academic integrity four main components were distinguished: 1) axiological and motivational component, which characterizes the value orientations, beliefs, guidelines and system of students' motivation for learning, etc.; 2) cognitive component – includes knowledge and understanding of legal and ethical norms, principles, laws that regulate students' academic behavior and relationships between participants in the educational process; 3) individual-character component consists of basic personality traits, abilities, properties of the nervous system, self-esteem and level of aspirations, locus of

control, etc., it influence students' choice of behavioural model in the educational process; 4) the behavioral component characterizes the student's skills and habits to perform academic activities on the basis of academic integrity.

Theoretical analysis of the external and internal conditions of the student's academic integrity forming helped to identify ways to improve academic integrity of students by using the psychological and pedagogical technologies. The research uses a number of theoretical and empirical methods, among them: theoretical analysis of psychological and pedagogical literature, comparison, systematization, questionnaire.

The author's research of academic integrity of students allowed to determine ways to increase its level. The results of the study can be used in developing a program for the education of students in institution of higher education.

We consider such directions of future research to be promising: checking the trend on a larger sample; exposing the dynamics of academic integrity through comparison the students of the different years of study; improvement of methodical tools for the empirical research; development of psychological and pedagogical technologies to improve of academic honesty of the students.

Key words: *academic integrity, tolerance to dishonesty; institution of higher education; internal and external integrity conditions; axiological-motivational; cognitive; individual-characteristic and behavioral components of integrity*

Стаття надійшла до редакції 14. 0.2019 р.

УДК: 378.147:796.011.3

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194886>

ВАСИЛЬ ФЕДЕРЕЦЬ

ORCID ID 0000-0001-9936-3458

Інститут вищої освіти НАПН України,

Вінницька академія неперервної освіти

ОКСАНА КЛОЧКО

ORCID ID 0000-0002-6505-9455

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

РОЗКРИТТЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я ЯК ЛЮДИНОМІРНИЙ ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті на основі розкриття аксіологічно-смилової феноменології здоров'я презентується розробка антропологічно-ціннісно та технологічно орієнтованих концептів і методологічних стратегій, спрямованих на вдосконалення методології і методики розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури в умовах післядипломної освіти. Феномен здоров'я розглядається як кінцева мета і цільова причина розробки та реалізації здоров'язбережувальної компетентності. Відповідно, на основі вказаних проблемно-цільових візій та установок, здоров'я структурується та специфікується (конкретизується), репрезентуючись у форматі суми «компетентісно-орієнтованих концептів». Серед вказаних концептів актуальними, методологічно значущими і системоорганізуючими є «Здоров'я-цінність» і «Здоров'я-смысл». Завдяки розробці концептів «Здоров'я-цінність» і «Здоров'я-смысл» ціннісно-смилова феноменологія здоров'я трансформується в зміст і структуру здоров'язбережувальної компетентності і таким чином визначає феноменологічно-ціннісні та людиномірні шляхи і стратегії її реалізації.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність вчителя фізичної культури; післядипломна освіта; педагогіка здоров'я; методологія; методика; смысл; аксіологія; здоров'я; професіоналізація; професійна освіта

Між свідомістю і реальністю воістину знаходиться безодня смислу.

Едмунд Гуссерль

*Благо скрізь і всюди залежить від дотримання двох умов:
правильного встановлення кінцевих цілей і знаходження
відповідних засобів, що ведуть до кінцевої мети.*

Арістотель

Постановка проблеми. В ракурсі феноменологічних та системних осмислень здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури (Федорець, 2017) можна вказати на такий її значимий і системоорганізуючий аспект як спрямованість на збереження здоров'я. Вказана спрямованість нами розглядається